

Herdenkingsdag 2018: kranslegging burgemeesters met overlevenden van het bombardement

De burgemeester van Den Haag, mevrouw Krikke, legde een krans samen met de heer Mooijman.

De heer Mooijman woont nog steeds op de Johannes Camphuijsstraat - tegenover het Sportgebouw waar de supermarkt Hoogvliet in zit - op de plek waar hij tijdens het bombardement woonde. De oorspronkelijke woningen zijn in 1997 in het kader van herstructurering vervangen voor de huidige seniorenwoningen. "De oude woningen zijn dan wel blijven staan, maar hebben tijdens het bombardement een behoorlijke klap gehad waardoor alles schots en scheef kwam te staan."

De heer Mooijman is geboren in augustus 1940 en was dus vier jaar oud tijdens het bombardement. Hij kan zich van de oorlogsjaren weinig zelf herinneren. Tijdens de razzia's in 1944 zat hij vaak met zijn vader via een luik in de uitbouw onder de grond verstopt. Daar zat hij ook toen het bombardement op 3 maart 1945 was. Zijn gezin heeft het bombardement overleefd. Zijn oom, die koster was in de Goede Raadkerk aan de Bezuidenhoutseweg en daar aanwezig was, overleefde het niet.

Doordat alle ruiten door het bombardement waren gesprongen heeft het gezin tijdelijk in Laakkwartier gewoond. Zijn moeder kon het daar echter niet volhouden en na zes weken zijn ze weer teruggekeerd naar hun eigen huis. Hij kon zich nog herinneren dat de gehele inboedel op een handkar werd geplaatst en weer teruggeduwd werd.

Verder kan hij zich weder herinneren dat in het Sportgebouw - waar toen autohandel Engelbert in zat - Duitse auto's stonden (zie <http://www.bb45.nl/kids/route/boodschappen-op-de-bon>). Huizen rond het Sportgebouw zijn in 1944 door het Engelse leger gebombardeerd, waarbij het verhaal gaat dat ze de autohandel wilde raken. En na het bombardement was een groot deel van Bezuidenhout 'leeg': hij kon vanaf zijn huis zo naar het Staatsspoor kijken. Voor de kinderen was de wijk toen een groot speelterrein, waarbij ze vooral verstoppertje speelden in de kelders.

De burgemeester van Leidschendam-Voorburg, de heer Tigelaar, legde een krans samen met mevrouw Rutten.

Het bombardement op Bezuidenhout van 3 maart 1945 maakte een diepe indruk op de toen bijna 17-jarige Itie Rutten. Hoewel zij sinds die tijd op 3 maart nergens anders aan denkt, nam zij pas 72 jaar later deel aan de herdenking van het bombardement.

Met vader, moeder en haar 7 jaar jongere broer Herman woonde Itie Rutten aan de Laan van Nieuw Oost-Indië 38, achter de door haar vader gerunde sigarenzaak Korlvinke (tegenwoordig de winkel Regina). "Ik heb daar mijn hele jeugd meegemaakt." Zij koestert herinneringen aan het altijd buiten spelen met jongens en meisjes van haar leeftijd en aan haar sportieve verrichtingen. "Ik stond al als 4-jarige op schaatsen in het Haagse Bos. Dat kon ik

heel goed en ik ben later ook gaan kunstrijden. Op de kale muur bij ons aan de overkant sloeg ik voor het eerst met een racket tegen een bal. Een tennisleraar die mij zag, bood spontaan aan mij te leren tennissen."

De Tweede Wereldoorlog, de hongerwinter en het bombardement dat op 3 maart '45 een groot deel van Bezuidenhout vernietigde maakten daar een bitter einde aan. "Ik zal die dag nooit vergeten. Bij eerdere bommen die op de wijk vielen zei mijn vader nog wel eens dat hij niet mee vluchtte voor één zo'n bommetje, hoezeer wij ook in paniek waren bij elk nieuw luchtalarm. Nu renden wij allemaal voor ons leven richting Voorburg. Ik was verschrikkelijk bang, zag dode mensen op straat en er was een enorme paniek." Pas onder het viaduct bij Voorburg voelde zij zich weer veilig. Naar Bezuidenhout durfde zij na die dag jaren lang niet meer terug te gaan. In Voorburg vond het dakloos geworden gezin tijdelijk onderdak. Eerst met in totaal 14 mensen in één kamer aan de Laan van Nieuw Oost-Einde, daarna ruim een jaar met z'n vieren in een door de dames De Graaf aangeboden kamer aan de Dr. Blockerstraat. Met de verhuizing na de oorlog naar een nieuwe Korlvinke-zaak aan de Laan van Meerdervoort liet het gezin het Bezuidenhout definitief achter zich.

Praten over de ingrijpende gebeurtenissen die zij meemaakte deed Itie (nu Keijzer-)Rutten niet veel, ook niet met haar broer Herman of haar eerste vriendin Hannie uit de Rijklof van Goensstraat. Dat het meemaken van het bombardement sporen heeft nagelaten, blijkt vooral uit het feit dat zij op 3 maart moeilijk ergens anders aan kan denken dan aan de rampspoed van toen. Vóór het bombardement was zij ook ooggetuige van de executie van verzetsmensen aan de overkant van de Laan van Nieuw Oost-Indië. "Mijn vader zei nog dat ik niet moest kijken, maar ik deed dat toch en zag ze één voor één neervallen."

Na al dat leed bleef mevrouw Keijzer-Rutten heel lang weg uit Bezuidenhout. Vorig jaar bewoog haar dochter Marianne haar om deel te nemen aan de herdenking van het bombardement. "Wij zijn samen eerst naar de kerk geweest en daarna met koude knieën naar de kranslegging. Jammer alleen dat wij geen bloemen hadden meegenomen." Dit jaar legde zij als één van de overlevende ooggetuigen samen met de burgemeester van Leidschendam-Voorburg een krans.

De burgemeester van Wassenaar, de heer Koen, legde een krans samen met mevrouw De Berk-Soeters en mevrouw Soeters.

Ten tijde van het bombardement woonde het gezin Soeters in de Usselincxstraat. Het huis is blijven staan, maar was wegens grote (ruit)schade wel onbewoonbaar. Vader was in Duitsland na razzia in november 1944.

Na het bombardement is de moeder van José en Marleen met de kinderen (baby José in de kinderwagen en 2 kindertjes van 4 en 6, waarvan Marleen er één van was) naar Voorschoten gevlucht, waar aan de Willem de Zwijgerlaan een broer van vader Soeters woonde. Ze zijn dus door familie opgevangen. Daar zijn zij gebleven tot de schade aan het huis hersteld was, en ze konden al vóór het einde van de oorlog naar huis terugkeren.

Ook de vader was voor het einde van de oorlog (in april '45) weer thuis. Die had kunnen ontsnappen en was helemaal lopend naar Den Haag teruggekeerd.

Na de oorlog zijn er nog 4 kinderen bij gekomen. De kinderen zaten op de Liduinaschool en hebben na de oorlog veel in het puin gespeeld.

Ze zijn tot 1958 in de Usselincxstraat blijven wonen, daarna is het gezin naar de wijk Bouwlust (Hertenrade) verhuisd. De zussen zijn daar tot hun huwelijk blijven wonen.